

Coisatiunile, abonamentele și orice cereri relative la expediție precum și cestimile privitoare la redacție, se trimit pe numele casierului GIL NICOLAU directorul școlii de băieți No. 3 Piatra-N., actualminte revisor școlar al jud. Nemptu.

ABONAMENT: Pr. fesorii învățătorii institutorii din alte județe precum și persoanele care nu s. în corpul didactic, vor plăti cu abonament 5 lei pe an.

Abonamentul se va plăti înainte

„PROPĂȘIREA”

REVISTA SOCIETĂȚII CORPULUI DIDACTIC

DIN

Judetul Nemptu

APARE ODATA PE LUNA

Anul V — Piatra N. — 15 Dechembrie 1900 și 15 Ianuarie 1901
No. 4 și 5

MULTUMIRE

Dómna Catinca Negri — sora nemuritorului patriot «Costache Negri» — al cărui nume îl are ca patron școla de băieți No. 3 — a bine voit a oferi, pentru cancelaria acestei școle, un tablou de mare valoare, reprezentând pe Costache Negri în mărime naturală. pictat în oleiu pe pânză și cu o frumoasă ramă aurită.

Pentru acesta îmi îndeplinesc o plăcută datorie, atât în numele meu, cât și a colegilor. institutori la această școlă, aducând vii mulțumiri

Domnei Oatinca Negri pentru această nobilă do
națiune.

C. VRĂNCEANU

Directorul școlii «C. Negri» din Piatra-N.

TRĂIASCĂ MUNCA

Piesă jucată de *Julia C. Gheorghiu, Maria Coroi și Ana Vasiliu*,
elevete școlii No. 1 de fete «M. Eminescu» în sala de 15
August, în folosul Societății «Propășirea» și pentru
sporirea fondului comunei pentru ajutorarea
copiilor săraci

(urmare).

Marita. D'apoi mămuca, ce de mai valuri de pânză
aduce cole la bunica, de vîndare; iar tătucu, macar că
omenii dic că are vr'o două parale, el tot se ține de plug.
Când a mîntuit Ionică patru clase gimnaziale, fiind că
ieșise premiantul I, toți îl sfătuiau pe tătucu să-l deie la
slujbă, „să-m-l infunde la țară”.

Boerul de alături de noi, care nu știu ce-i la Bu-
curesei; dar trebuie să fie ceva de totă sama, că necon-
tenit se duce și vine, parcă drumul nu l ține parale —
Boerul, ar fi pus de sigur un cuvînt și slujba era gata.
Tătucu însă a dis că nu vrea să-l pute condeiu după
ureche și Ionică a asentat pe tătucu; a mers la țară, s a
apucat de plugărie, și — a a-lus cărți pline de povete și
învătătură bune pentru lucrarea pămîntului și acuma, ta-
ta, în fie care an ūea câte-va prăjinii mai mult. Pâinea
noastră e mai bună și vitele nostre mai frumose de cât
ale altora, pentru că Ionică cerceteză prin cărți, munces-
ce cu pricepere și cu drag, ca omul la lucrul lui.

Julia. Ia să vedem, i-ar fi mers așa de bine la târg
cu slujba?

Marita. Dar și la țară il năvălise chilipirul slujbei

Boerul de țepe moșie voia să ieie pe Ionică vechil. Tata, însă iar nu l-a lasat. El dice că nu vrea să-l facă lefe-giu nici să-l deprindă a poronci la omenii pe cari nu-l plătesce. Tata spune că între cinste și vechilie nu-l custerie; căci cine umblă mult cu m'erea pe mână, se deprinde a-și linge degetele.

Iulia. Și Ionică îl ascultă în toate, nu se'mpotrive-sce?

Marita. Se înțelege. Moda de a nu asculta pe părinți e modă de oraș, pe la noi însă n'a ajuns. La noi, ce vrea tata, vor și copiii. Iaca, mai dăunădii voiau să-l alégă pe Ionică în consiliul comunal și D-l Suprăfeet spu-nea tătucăii că trebuie numai de cât să-l lese; că cum e Ionică priceput și cu carte, pôte să ajuugă cu timpul Primar.

Tata numai a sbârcit din nări și a pufuit de câte-va ori în barbă; (imiteza glasul scarpinându-se în cap) „Lăsați-l, mă rog D-văstre cucône, lăsați-l unde-i că-i bine! Dacă pôte fi de vre un folos cu sciința ce are, apoi cine-l opresee de a face bine? Dați-i pace mă rog; mi-i tēmă că de și-a pune capul sănătos sub evanghelie, l-a mușca de inimă dragul sfeđii și al vra bil; ori l-oiu vedea mână-poimâni cu nările pe sus mirosind vântul și numărând firele de colb din aer“.

Iulia. Bravo!! Ar fi trebuit să zudă Maria pe tatăl tēu glăsuind ast fel, să vadă D-ei că voue nu vi se sperie ochii de slujbe.

Marita. Nu i vorba de asta: facă ei ce vor și noi vom duce o cum am apucat din părinți. Oea ce mi-a strâns însă inima și 'm-a înciudat de nici până acuma nu mi-am venit bine în fire, este că Maria, căreia ađi li povestiam de petrecerea din astă sară de Societatea făcută de Dōmnele și Domniil noștri, cum s'aũ făcut cantinele școlare la sate și aũ să se facă și la târg și că acolo am să mânăne și eu, pentru că așa vrea tata; Maria, după ce a ascultat cât a ascultat, numai ce-mi dice: „Vra să

dică voi cereți de pomană? Tu ai să mânânci de pomană acolo? Am să spun lui popa să vă dăruască și D-lui câțiva lei“.

Seiți? mi s'a resucit uita așa (arată cu mâna) inima în mine. Am vrut să-i dic ceva, dar simțiam un nod cât o nucă în gât. I-am întors spatele și am plecat la școală.

Las, că mi-a mai venit ea la exercițiu și probleme!!

Aneta. Să-i dici atunci că și ea cere de pomană.

Julia. Chiar așa să-i spuți. Ce? ea nu se milogesece la tine, nu-ți cere? Chiar pomană!... căci tu îi dai aceea ce ea și franțuzoica ei n'au ică (arată capul).

Marita. Eu n'am uitat cea ce am învățat, știu că fie care om e dator să ajute pe altul cu ce poate; eu, o ajutam cu ce puteam. Aha!! pomană duduțo!! stăi olecă. las că știu eu ce-i pomană — mi-am venit în fire acum — pe pomană de alta: pe sprijinul ce fie care datorim altuia, după puterile noastre, se razimă binele și propășirea societății și a țerii.

Pote mătațuță nu ți spune franțuzoica lucruri de aceste: dar noi avem cine se ne spuie și să ne îndemne.

(cătră lei) Vedeți voi, ea-i deprinsă să nu știe ce-i nevoia, nu crede la nimic și nimicuri, fiindcă franțușca îi pune până și colțunii și botinele în picioare. Bine-bine!! Să dea D-deu tot așa să-i fie. Nu-i doresc răul; dar eu una, ori cât ași fi de bogată, nu m'aș lasa încaltată de altii, Doinne feresce! că dă, la ce ne-a mai dat D-deu mâni? Pote de accia este la români dicătorea ceia: „*Vită încaltată*“ a! acum o pricep. Da bine, frate, că nu știu franțuzesce, mai știți poșnă? Pote că atunci m'aș deprinde și eu să fiu încaltată; dar așa am să mă încalt și să mă descalf singurică numai colțunii și ciubotele să am de ajuns, că rup cam mulțșore. Vai de mine! cum aș putea ore sta așa țapănă ca să mă încalte altii, eū, care nu stau liniștită nici cât clipești. Trebuie să mă mișc, să fac ceva, macar sar într'un picior și tot nu stau degeaba.

Julia. Vedi că avea dreptate cel care a scris în car-

tea ceia, scii. În Revista ce am găsit la tata? Ții minte când noi citiam și mama ne explica unele cuvinte ce nu prea pricepeam bine? Într'un loc dicea că femeia de adî. mulțumită educației ce i se dă, numai consumă și nu produce nimic. Că ea în loc să fie un ajutor, un sprijin în familie, cele mai de multe ori e o sarcină.

Aneta. De aceia, se vede, ne pune acum la școlă să învețăm a face cămeși, rochițe și alte lucruri de ale îmbrăcămîntei.

Iulia. De sigur, Tata spune că ori ai ori n'ai nevoie, trebuie să muncesi și dacă n'ai ce munci pentru tine, atunci prisosul timpului să-l întrebuințezi muncind pentru alții: căci trîndăvia înprostesece și aduce cu dănsa uritul iar uritul împinge pe om la lucruri rele.

Părinți mei se fac foc când le vorbesc de urit. Să vedeți ce am pățit odată: Tata și mama nu mă bat nici odată, dar și eu is, se vede . . . nu die tocmai așa de enminte, dar . . . ascultătoare, nu ies din cuvîntul lor, Domne feresece. Într'o di, nu sciu ce naiba aveam că parcă eram pe dos, îmi era silă de tote. Marița nu venise pe la mine, eu nu puteam să mă duc la ea fiind că mama mă lăuse și mi era așa . . . sciti, cam lene. Ce-mi vine mie? die cătră tata: Tare mi-i urit. „Când ți-oî ar de una (face gestul) îți fac de drag numai de cât! Ce urit? N'ai cărți, lucru, caete de desen; nu s flori de plivit în grădinuță, păseri de'ngrijit în cușcă și'n ogradă? Apoî eu mine n'ai alt ceva de vorbit, de cât să-mi spuî că ți-i urit?»

Pe loc mi-a trecut uritul, s'a speriat de tata se vede. Am plivit straturile din grădinuță și pâna'n sară am mai citit două povești și am scos saielele de la tot ce lucrase mama la mașină. Nici n'am prins de veste când a trecut ziua și de atunci nu mi-a mai fost urit nici odată.

Zulnia C. Ixăcescu

(născuta Belcik)

(Va urma).

Imoziuni. Pesimismul.

Emoziunea și raportul ei cu înclinaziunea.

(Urmare).

Pesimismul e doctrina aceloră, cari pretind, că viața nu este de cât o continuare de dureri și că plăcerea nu e, de cât ceva doritor. Cu un cuvânt viața e un mare rău.

Ideile diferiților învățați au variat foarte mult. Așa că este imposibil a face o clasificație în care să luăm în seamă ideile fie-căruia.

S'a făcut o clasificație generală a partizanilor „pesimismului“. (după cum ideile lor se apropie mai mult de o direcție, de cât de alta).

În școala lui Epicur (filosof, grec), pesimismul își face apariția la cei vechi — Epicur care credea, că binele suprem constă în căutarea plăcerii, găsea că, plăcerea nu e de cât disparițiunea unei dureri ori cum ar fi ea.

Cea ce am putea face după el e, de a nu suferi; de a mișcarea cu prudență și abilitate suferințele din această viață.

Alți partizanii duseră această teorie la extrem: unul dintre ei „Hegesias“, (filosof grec) ajunsese a învăța pe discipolii săi că, cea ce poate face un om mai înțeleptesc în această lume este de a muri, de a părăsi cu voe viața, unde plăcerea nu este nici durabilă, nici scutită de dureri; prin urmare este o înșelăciune. Ajunsese până a predica sinuciderea.

În Germania are loc astăzi o nouă explozie a doctrinei pesimismului.

Germania n'a cunoscut desgustul de viață, atunci când era săracă și muncitoare; astăzi când este victorioasă, mândră de progresele sale, ea își găsește pedepsa în însăși mulțumirile ei.

Filosofii cei mai mari susțin, că viața e un rău. că durerea ocupă cel mai mare loc, că plăcerea nu e de cât ceva van și fictif.

Ei dic ea și Hégésias, că ceia ce omul ar putea face mai de sēmî în lumea acōsta, ar fi sî mōră. dacā ar avea curaj. Cea ce putem face pentru generațiunile viitoare, nu e de a lucra pentru ele, ci de a-i scuti de amărăciunile vieții, punēnd cāt mai curind capăt omenirii.

Tot ce pōte face viața plăcută, e considerat de ei ca reu: ei consideră arta ca funestă, pentru-că ne face iluzii și ne dă gust de viață.

Franța însă le-a dat rēspunsul. Edgar Quinet, într-un frumos capitol intitulat: „Les vaincus consolent les vainqueurs”, le arată adevēturile psihologhice și morale, cari le erau ne cunoscute.

În adevēr „pesimismul” e datorit dublei erori: Întāiu, de a crede, că plăcerea e negativă și de a uita, că ea este baza activității omenesci. A doua, de a crede, că scopul vieții este plăcerea. Dacă ar fi așa, plăcerile ce le avem în viața sunt așa de amestecate cu dureri, în cāt ne-am putea întreba într'adevār: „dacā face să trăim”? Însă dacā considerăm viața ca, ocasiunea de a desfășura o energie rezonabilă, de a lupta, de a mēșura rēul, mārind binele; găsim, că are rațiunea sa de a fi. O inimă generōsă se va felicita, de a fi trăit în această lume și se va crede fericită, dacā va fi întrodus în viață puțină fericire înlăturānd puțin rēu.

Rolul durerii

Nimeni nu se întrebă la ce folos are plăcerea, de ore ce prin sine însuși are rațiunea sa de a fi; dar ne întrebăm adesea pentru ce durerea ține așa mult loc în viață?

Durerea e un reu. Din acest punct de vedere „Malebranche (1638—1715 filosof și scriitor original) e contra doctrinei stoiciene. El dice: Il faut voir les choses comme elles sont, le plaisir est toujours un bien; la douleur toujours un mal, mais il n'est pas toujours avantageux de jouir de l'un, et il l'est souvent de souffrir l'autre”.

În ce poate fi avantajos de a suferi? Noi știm, că vioiciunea unei stări a conștiinței provine dintr'un contrast: durerea dă plăcerii farmecul său.

Durerile servesc ca înștiințare și ca posă contra diferitelor nenorociri.

Durerile fizice ne păzesc de exces; durerile morale ne înștiințează când mergem pe o cale greșită în conduita noastră, ferindu-ne de rele mai mari.

Durerea e una din cauzele progresului: astăzi toate eforturile industriale și economice au de țintă micșurarea suferințelor materiale; asemenea ca morală, toate eforturile noastre tind a micșura o parte din rău. Prin urmare suferința este un mijloc a activității noastre. Ea este mai mult o condiție de merit; căci noi știm că virtutea unui om se mărește în raport cu sacrificiile ce face. Sacrificiul este esențialmente o durere. prin urmare, nu ar fi nici un merit, nici un sacruțiu, nici un devotament, dacă nu ne ar costa mult îndeplinirea datoriei. (și câte o dată când facem mai mult de cât datoria).

În fine durerea e un mijloc de a face pe om să gândească și dincolo de această viață.

Nu trebuie însă, să ne prefacem în fața lumii, just fiind durerea. Este ceva în noi, care protestă contra ei, găsind, că ocupă prea mult loc în lume.

În acest caz una din dorințele recunoștem, că durerea e un mare rău și atunci n'o mai apărăm; sau credem că după viața acesta va fi o alta, cel puțin pentru cei buni, unde durerea va fi micșorată, unde disproporția între fericire și merit va dispăria și se va stabili echilibrul.

Platon dicea că: fericirea și virtutea ar trebui să fie legate printr'un lanț de aur. Nu este însă așa în această lume, unde omul onest își face datoria, fără a găsi mulțumire în apreciația oamenilor. Însă, cu cât cineva își face datoria, fără a se gândi la recompensă, cu atât mai mult merită de a o găsi într'o viață mai perfectă, unde fericirea va fi proporționată cu desinteresul său (Aci e

vorba de ȕneni moriteși, care de multe ori sunt nenoroçiți în această lume, și când mor cunoșcându-li-se în ritul, sunt de laudă. ex: Eminescu etc.

Rolul durerii în educațune

Am vedut, că durerea e un rēu; deci nu trebuie, să înmulțim rēul în această viață

Cruțimea față de animale, este semnul unei naturi rēuțiciose; cu atât mai mult asprimea față de copii, va fi de condamnat.

Cu tōte aceste e necesar ai face să sufere câte o dată. Mai întâiu, durerea e necesară ca pedepsă a greșelilor. Cu tōte că sensul moral e înăseut în ori ce ființă sensibilă, are nevoie cu tōte acestea de a fi cultivat; deci trebuie ca, copilul să se obișnuescă ași asocia împlinirea datoriei cu o suferință; prin această numai, se va naște în el un sentiment de dreptate, de cea ce trebuie să facă și ce nu.

Durerea e necesară ca mijloc de corijare. Așa dex. Dacă la un copil tendința dominantă e lenea, putem întrebuința pedepe a-l face, să înțelegă că lenea e un reu, făcēndu-l ast-fel să găsească durerea, unde găsea mai înainte plăcerea. În fine durerea e inseparabilă de sfortare, fără de care progresul ar fi imposibil.

Durerile ce nu trebuiesc întrebuințate.

Cara terul pedepselor bune.

Sunt dureri ce nu putem întrebuința nici o dată. Așa, acelea cari ar împiedeca creșcerea și ar compromite sanatatea copilului. În genere, pedepsele corporale sunt nedemne de un părinte sau de un profesor, care se respectă. Vom întrebuința numai acele, care nu pun în pericol viața, căutând a le întrebuința cu tact și măsură.

Caracterul pedepselor bune. Pedepsele cele mai bune, sunt acele strins legate cu greșala comisă. Să ne ferim de a umili pe copil, de a-l lovi în demnitatea sa și

de a-l face moralmente inferior camaradilor săi: căci mândria se pierde lesne, sentimentul onoarei se tocesce, nimicind ast-fel acest resort principal al vieții morale.

Regulă generală. Pedepsele reparatoare, care vor naște în copil cel mai viu sentiment, al responsabilității, vor fi cele mai bune; Ele trebuie a fi rare și moderate: „rare“, acesta este o trebuință psihologică. Alt-fel copilul se obișnuiește cu ele și nu mai au nici un efect „Moderate“, căci trecând ori-ce margină întrebuițând pedepse fără nici o regulă, copii vor găsi pe profesor prea nervos, sever peste măsură, că lu-și dă seamă de cea ce face și așa va pierde autoritatea față de elevi

În acest caz totul e pierdut!

Olga Stratilescu.

Despre experiențe și întru cât e'le sunt în legătură cu Științele naturale și fizice ce se predau în cursul primar.

(urmare)

I.

3) *Instrumente cari servesc simțurilor în timpul observației sau chiar în locul simțurilor.* D.E Simțul muscular servește pentru aprecierea greutateilor diferitelor obiecte; acest simț e înlocuit prin balanță. Simțul tactil ne dă ideea de frig și cald, e înlocuit prin termometru care ne traduce exact starea de căldură sau frig. — În această serie putem cita și „aparate înregistratori“ ca aparate fotografice etc. pe cari fenomenele vin, să formeză de la sine și să traduc în linii, în figuri, cari pun imediat în evidență raporturile lor și variațiunile lor.

Așa sînt aparatele întrebuițate în fiziologie pentru a înregistra frecvența și forța pulsului, mișcărilor de loco-

țiune etc. Dacă putem înlocui simțurile prin diferite instrumente, nu e tot acelaș lucru cu principalul factor a observației,—spiritul— care după cum dice Bacon e instrumentul instrumentelor Prin urmare totul depinde de un bun observator. Să vedem ce calități ale spiritului-lă fac pe un observator să fie bun. Aceste calități se reduc la două:

Curiositatea științifică și imparțialitatea.

Curiositatea științifică ține spiritul observatorului într'o neîntreruptă deșteptare și face ca fenomene neînsemnate pentru unii, să fie însemnate pentru el, și-i fixează atenția asupra acelor fenomene. Adevăratul savant nu vede nimic în natură, care să nu-și aibă importanța sa. D.E. situațiunea unei stânci pôte să-i tăinuască starea în care a fost pământul ce-l locuiesce cu milioane de secole înainte de creațiunea speciei sale —Curiositatea științifică îi dă observatorului o putere de atenție încordată și răbdarea necesară pentru a conduce bine observațiunile sale. Dacă primele încercări nu-i reușese, nu se desgustă și nu părăsește cercetarea începută. Lyonnec consacră aproape 20 ani pentru a observa omida sălciei. Pasteur a observat mai mult de 50000 vermi de matasă înainte de a descoperi cauza bôlei lor.

Acastă curiositate implică și *desinteresul observatorului* care face pe savant să studieze lucruri chiar de la cari nu așteptă nici un folos, dar de la care se așteptă la ore care cunoscinți noă. A doua calitate și în strânsă legătură cu prima e: „imparțialitatei“

Trebuie să fie spectator imparțial, ceea ce însumă să nu fie preocupat de nimic și pe cât e posibil cum dice Bacon: „spiritul seŃ să nu fie nici odată condus de pasiuni lămesti“ Deci cea întâi condițiune care trebuie să o îndeplinească un savant, care se dedă la studiul fenomenelor naturiei, este de a pastra o perfectă libertate de spirit. Observația, trebuie să fie exactă adică fidelă și scrupuloasă nu trebuie nimic înlăturat și nimic adăugat. Lucrul e mult

mai greu de cât se pare și numai buna voință, nu e de ajuns. Se pare că nu e nimic mai simplu de cât când ai un obiect sub ochi, să spui cea ce vezi: cu toate acestea e greu, căci multe lucruri există cari deși impresionează simțurile totuși nu-s obserbate de noi.

Observația trebuie să fie precisă și pe cât e cu putință nu trebuie să ne mulțumim a observa cea ce sunt lucrurile, ci trebuie să știm în ce cantități sânt. Aprecierea riguroasă a cantităților de timp, spațiu greutate și de multe altele, e cel mai puternic sprijin a cunoștințelor, e germenul științei. De aici necesitatea incontestată a instrumentelor care e un procedeu ce exclude toate greșelile ce s'ar putea face: ca Pendulul, Metoda dublei cântăriri, etc.

Natura însă nu a făcut lucrurile în scop de a ne ușura studiile noastre. Deci cercetătorul e silit a-și procura din natură, după trebuință, fenomene artificiale înadins pentru a descoperi legile acelor fenomene. Cea ce constituie experimentația.

Să vedem cum procedeză experimentatorul pentru a-și procura fenomene, de care are nevoie. Voiu cita modurile cele mai principale

1) *Variația Experienței*. Ea consistă în cea ce privesce variațiunea asupra experienței a) asupra naturii D.E. acțiunea unei otrăvi asupra unei vietuitoare fiind cunoscută, se va încerca și la alte specii. b) Asupra cauzelor, de pildă medicina nu știe remediul pentru o boală ore-care, pentru a-l descoperi cerea tot felul de medicamente, de aceea mulți dintre suferinți au fost jertfă acestor cercetări științifice. — c) Asupra cantității D.E. O greutate de un Kgr. întrebunțeză un timp ore care, pentru a cădea din înălțimea unui turn: cât timp va întrebunța o cantitate dublă.

2) *Extinderea experienței*. Ea consistă sau: a) în a o redubla D.E. Spiritul ce-l obținem prin o simplă distilațiune a vinului, e mult mai tare ca vinul. Ore spiritul distilat și volatilizat nu ar deveni mult mai fin ca primul?

b). sau în a o subtiliza D.E. Dacă să aședă acul

magnetic în o poziție contrară cu poziția sa naturală și-î dăm drumul, acul se va mișca la dreapta sau la stânga indiferent, sau se va mișca și el în direcția corpurilor cerești.

3) *Translațiunea experienței* poate să se facă în două feluri a) De la natură la artă: să imită curcubeul, aruncând apă redusă în picături foarte mici și asupra căreia să se reflecte lumina soarelui.— Fără îndoiala ploia și roua a sugerat concepția acestei experienți. Majoritatea artelor practice nu sunt de cât imitațiunile a le naturei b). De la o artă la alta. S'a inventat ochelari pentru ochii slabi, nu s'ar putea imagina un fel de instrument pentru persoanele ce au auzul slab?

4) *Inversiunea experienței*, are loc când un fapt fiind constatat prin exper. să caută și să cercetează proba contrară Când între două fapte contrare (frig — cald, lumină-umbră) unul se petrece într'un fel și cellalt, în aceleaș circumstanțe, se petrece el în altfel?— Dacă căldura tinde să se urce, frigul tinde să se scobore?— Prin inversiunea experienței, savanții de adîi înțeleg o contra probă experimentală. În urma cutării cauze urmează un efect ôre care, dacă s'ar suprima cauza, efectul ar mai avea loc? Sinteza în urma analizei iarăși e o inversiune experimentală

5) *Raportul experiențelor* tinde și el la un folos practic. Are loc când unele corpuri singure nu ar fi de folos. însă prin asociațiunea lor ne sunt folositoare D.E, Gheta și azotul au proprietatea de a reci, însă dau un rezultat și mai mare când să reunească împreună.

6) *Experiențe făcute la întimplare*. Acest procedeu conține în sine ceva irational; căci ce e mai nebunesc de cât a încerca o experiență fără ca judecata sau alt fapt să ne conducă D.E Să răsturnăm, să mișcăm fiecare petricică pe motivul eă, marile mistere ale naturei sunt în afară de cărările bătute, în afară de conșcințele noastre. Și pe basa acestei păreri să pescuim în apă turburc.—

Claude Bernard dice „o experiență este instituită în vederea verificățiunei unei idei sugerate prin o observație sau experiență anterioară“ Inșă sunt șciinți care cer incontestabil acest fel de exper. presupunând totdeauna ore care probabilități ce ne-ar conduce la rezultate satisfăcătore D.E. Medicina.

Fenomenele datorite experienței au avantajul asupra celor naturale în privința numărului. Experiența dacă e posibilă, repetă și multiplică de câte ori e trebuință fenomenele naturale. Observatorul care așteptă acele fenomene pôte să aștepte, de multe ori, mult și bine

Fenomenele experimentale au mai ales avantajul nouității.

Experimentatorul inventeză fenomene originale pe cari natura, lasată în voia ei, nu le-ar îndeplini nici o dată D.E. Căderea corpurilor în vid, licefiarea oxigenului și a Hidrogenului. Chimistul prepară în laborator un număr considerabil de corpuri ce nu există în natură.

Fenomenele experimentale au înca avantajul clarității D.E Cum să studiezi și cum să hotărăști legile că derei corpurilor, observând numai corpurile ce cad? Inșă experimentatorul și-a procurat un mijloc atât de ingenios „Mașina lui Atwood“ în care to're circumstanțele sunt perfect stabilite și legile sunt puse în evidentă.—

În regulă generală natura procedeză sintetic D.E În aceeași ființă sunt acumulate mai multe feluri de elemente În acelaș efect o mulțime de efecte. Experimentatorul separă aceste elemente și isolează aceste efecte. Prin experiență să hotăresce proprietatea fie-cărui element și acțiunea fiecărei cauze.

Lucreția Celos

(urmare)

Imaginația la copil.

(T. STIEG).

(Urmare).

Iată un exemplu p^ote mai simplu, în tot cazul puțin cunoscut a acestei risipe imaginare: acesta e fenomenul, observat după câți-va ani, al *auditiunii colorate*. Există la câți-va adulți, dar de sigur nu e la ei de cât suvenirul impresiunilor copilăriei, căci se constată mult mai frecvent la copii. Printre școlarii din Boston, 21 la 53, fie aproape 40 la 100, descriau culorea 6re-căror instrumente: un copil vizualizaza sunetul fluerului ca fiind palid, un altul ca fiind de culore închisa. O copilă de 6 ani, observată de către D. James Sully, atribue la fie care cifra o culore distincă: unul e alb, done întunecat, trei violet, patru întunecat, cinci roz, etc... Care sint asociațiunile singulare, analogiile bisare care s'au reprodus aici? Este mai ușor de a afirma esistența acestora de cât de a descrie mecanismul. Spăimele așa de turburătoare a copilului par a nu avea alta cauză: de multe ori nu se reușese a le tămădui pentru ca n'ajungem a le intelege. Un băet de 4 ani esplică tatălui său spăima sa superstițioasă a întanecimelor. «*Săi tu ce credem că era întunericul?* O mare ființă de colore neagră cu gură și ochi», «*Nu'mi plac văstașii*», răspunde un altul când îl întreba pentru ce nu voese a sta într'un loc întunecos. «Evident dise Sully, vagele pete strălucitoare i-au sugerat ideea unui văslaș plin de sudore cu trei punete strălucitoare, gura și ochi».

Acesta transformățiune fantezista a obiectelor, naturală copilului, îi este asemenea foarte placută: jocurile sale arata placerea ce el o ica de a se lasa înșelat prin imaginațiunea sa și a se juca cu ea. Singur, el își creia camaradi fictivi: scaune, canapele, toteluri, devin succesiv trăsuri, drum de fier sau vapor. Mica copilă va avea pentru o informă bucată de lemn o iubire ca și maternelă; această va fi păpușa de predilecțiune pe care

obiectele cele mai perfecționate nu o vor face nici o dată a o desprețui: acesta e «a sa» păpușă; n'a creat-o ea din nimic cu comorile imaginațiunii sale? Este ea în îndoială de aceste înfrumusețări? Ea pretinde ca ceilalți să credă tot așa. «Fiica mea de 4 ani, scrie o mamă, se juca într-o zi «de a dughena» cu sora sa mai mică, în momentul când intram în odaie. Cea mai mare era negustorul; me apropiu de ea și o îmbrățoșez. Ea isbucnescă în suspine: «Mamă, tu nu îmbrățeșezi nici o dată pe om în dughenă. Sărutul meu îi stricase iluziunea». Acesta iluziune, până unde merge ea? Care este esact, în așa fel de cas, starea spiritului copilului? Înșelă el? Este înșelat? Nimic nu e mai greu de a ști:

Cet âge est innocent, son ingénuité

N'altère point encor la simple vérité¹⁾.

dice Racine. De fapt nu e așa. Mai puțin incredător de cât poetul, codul instrucțiunii criminale refuză de a primi declarațiunile sale sub formă de jurămint. Medicii și criminaliștii au aratat, în zilele noastre, până intru cât trebuia a le acorda puțin credemint. Copilul ar fi dar prin natura sa mincinos? Ar fi adevarat, cum dicea înainte Rousseau, că el se nasce moralmente corupt și că singurele mijloce de ordin misterios să fie capabile al îmbunătăți (ameliora)? Nu; se lua pentru o perversitate originală ceea-ce nu e de cât o trăsură psihologică de minune. Aceste minciuni vin din imaginațiunea sa surescitată prin frică, prin interes, adese-orî chiar prin singura plăcere de joc. De sigur, acest joc e periculos se cuvine al supraveghia. Dar pentru a combate răul, cel mai bun lucru nu e ore de ai determina origina?

(Va urma)

Smaranda G. Cosmorică.

Tg. Neamțu

1). Această vrăstă, este nevinovată, naivitatea sa n'altereză de loc simplul adevăr.

SCITE CU CREIONUL

SENTIMENTUL ADEVĂRULUI

Intr'un iscusit articol cu acest titlu și publicat în „*Propașirea*“ citesc frasa următoare: «*Educatorul, în prima linie, trebuie să dea exemplu de adevăr Conduita sa să nu lase nimic de dorit în această privință.*»
Förte just!

Or, educatorii în prima linie sunt părinții și iaă două exemple dintr'o mie să arăt cum— fără să bage ei de sémă—, părinții își calcă datoria în această privință.

* * *

Intr'o Duminică după amedă la D-l Cutare.

Dómna citește foiletonul dintr'o gazetă. Domnul, cu o respectabilă țigaretă în gură, face o lecție de morală micului «*Bébé*» care a găsit de cuvînță să nege cum că ar fi umblat la dulceté și acuma se apăără scâncind încet:

— N'am umblat tâticule, deu nu, numai odată și încă odată, da adî nu m'am uitat de loc pe acolo.

— Taaci!.. nu ți-e rușine să spui mineiuni? Așa te învață Domnișóra ta la școlă? Mai bine spune adevérat că mai degrabă te fert când spui drept. Ne auđt tu vre-odată pe noi spunénd minciuni?

Și pe tema asta, Domnul caută să convingă pe Bébé, că e o mare greșelă a spune minciuni.

Un uruit de trăsură care se opresce brusc la pórtă curvâ lecția pentru un moment. O ușă se deschide și Sufia-servitóra-intră:

— C'onilă, a venit o trăsura cu doua cuconițe.

Dómna sare de pe canapea și dá fuga la feréstră să vadă printre perdele cine vine.

În casă tăcere.

— . . . Poftim . . . D-rele X și J institutorele . . .

sigur că vin pentru tombola de la balul cantinelor . . . fuga Safto, du-te și spune că *nu suntem acasă*.

Safto iese. În casa liniște de se aud și bataile cesornicului din buzunarul Domnului.

Doamna, își ține respirația și cu urechia la ușa cauta să audă ce se petrece afară. Domnul, mai nepăsător, scote rotocole groase de fum, iar Bêbê, caruia i s'au oprit lacrimile deasupra buzelor, asculta și el nedumerit.

Afară: Cât-va pași și apoi în surdina:

— Acasă s'boerit?

— Nu duducenelor, iaca numai de vre-o câte-va *menuturi* s'au dus; mă mir cum de nu i-ați intantit!

Pausă. O mica convorbire pe care n'o pot audi cei din casa, se angajează între cele două visitatoare; apoi iar cât-va pași scobora scarile și îndată uruitul trasurei care plecă înainte.

Un suspin de ușurare cuprinde pe cei din casă.

Nu mai micul Bêbê nu pôte să înțeleagă un lucru: cum adică, se pôte ca părinții lui să nu fie acasă, când el d'or îi vede cu ochii! . . .

De cât . . . asta o s'o înțeleagă el mai târziu, „Când o fi mare»: deo:amdată tatăl seu reîncepe a-i spune far că, nimica nu-i mai urît pe lume ca minciuba. Pe noi ne-ai audit vre-o dată spunând minciuni?

Morală : ?

* * *

Se schimbă decorul și persoanele. Suntem în ziua de Sf. Dumitru la nea «Culare» muncitor din mahală.

Masa e pe sfîrsite și micul *Bêbê*, care aci îl chemă *Vasilecă*, crede de cuvînța sa spuna tatui-seu că domnul nu-l mai primesce la școlă fără caet de caligrafie.

— Ia lasa-m'în pace cu Domnul teú! Ce tof atâtea *caeturi*! Parc'am să te fac doba de carte. . . *N'am para-le și pace buna*....

— Mai scrie și pe cele care ți le-am luat.

— Me dă afară tată!

Te dă afară?... Iaca mē! Atâta pagubă Abia oi scapa și eu de atâta cheltuială cu tine că dōr n'am să te fac popă... Par'că eu am *vinituri* ca Domnu teū.... El ce scie? Casă are, masă are, lēfa-ī merge, da eū n'am chiōră de para in pungă și iaca.... vine țarna! Vasilică lace. Mă-sa scutură masa de fărături și mai schimbă câte o vorbă cu «*omu ai*». Dar vorba, vorbă aduce și incetul cu incetul încep să-și aducă aminte din vremea veche, de nēmuri, de Dumitrii cei morți și cei vii; ba femeia începe să lăcrămeze chiar, când își aduce aminte de bietul cunătru Dumitru, cel mort mai acum vre-o trei ierni «*Că Dōmne, mult ne-o mai stat inajutor, ȳerta-t-ar Dumnedeū de rele*».

— Ia las'măi femeie... că dōr acolo avem să ne ducem cu toți la urma urmi; ia, mai bine dă o fugă pân'la Herșcu'n colț și ad'o litră de rachiu.

Și «*Dumnețui*» descinge curaua, tōrnă 'npalmă vre-o călți-va zămțișori amestecați cu «*de cai noi*» și dă femeii cât trebuie.

— Iar Vasilică e convins pe deplin acum, că tatu-sēi n'are nici chiōră de para in pungă.

Morala : ?

Dublu extract de-morală: «Educatorul, in prima linie, trebuie să dea exemple de adevēr».... etc.

Piatra-N.

A. G.

Serbare școlară.

In sēra dīlei de 6 Decembrie a. e. a avut loc in localul școlei din Șerbesci, județul Nēmțu o frumoasă *serbare școlară*, dată in folosul copiilor saraci, de la această școlă, cu următorul program:

- 1). Inmul regal.
- 2). Poesia «Mama și copilul» recitată de elevii: Rusu M. Iosip Cheila și Săvescu Al.
- 3). « Cășetorea, mama și fiica », recitata de Ghivirigă Z. Anton G. și Popa C. Elena.
- 4). « Dar tu ce faci? » recitată de Săvescu N. și Dumitrașcu Gh.
- 5). Poesia «Curcanii la resboini» recitată de Avram Haim, Bordei M. Săvescu N. Stoian G.
- 6). Dialogul, Școala satescă. (din Albina, No. 4, An. III) executat de către Stoian G. și Cirilă G.
- 7). « Ce bei? » (din «Albina», No. 9, An. III) executat de Olariu C. și Chelariu G.
- 8). Conferința ținută de către subscrisul despre: «Folosele ședetorilor, ocupația satenului în Decembrie și ajutorul celor scăpați».

Intre bucați a cântat corul școlarilor

Serbarea a avut un succes strălucit. Părinții copiilor, și alți sățeni în număr mare, veniseră să vadă «ședetorea de la școlă», după cum fuseseră anunțați. Localul fiind cam neîncăpător cei mai mulți stătura pe la ferestre.

Totuși mare a fost mulțumirea ascultătorilor la această ședetore, care pe lângă neîtagaditul folos moral adus părinților și copiilor, a dat și un profit bănesc de 14 lei 75 bani pentru elevii nevoști.

Toți de aci, așteptă acum cu multă dragoste viitoarea ședetore, care se va da de serbătorile Crăciunului; atunci se va juca și piesa D-lui *Th. Speranță*: «*De ne-
caz*».

Sfătuesc pe colegii cari n'au încercat încă, să nu se dea înapoi de la organizarea acestui fel de petreceri folositoare: Bucuria și mulțumirea asistenților îi vor despăgubi de munca ce vor pune.

I. Popa

Învățător. — Șerbesci

Proverburî, locuțiuni proverbiale și idiotisme,

Cu explicațiuni necesare.

(Urmare)

CXXXIV. Cēs.

301 *Trebue descântat de cēs rău.* adică întors de la neastâmpăr prin vr'un mijloc asupra (bătea se înțelege mai cu seamă:

Am o sócră la Bacău.

Valeu! că mi-i rău;

Ce descântă de cēs rău,

Valeu! că mi-i rău;

Și descântă c'un cētălău,

Etc. etc., : par'c'asa era un cântec)

352 *L-a apuceat cēsul cel rău,* adică o bôlă, o patimă, apucatură rea. (*Li cam apuceat. L-a apuceat Ducă-se n trinsul...*).

353. *A d'is într'un cēs rău,* adică de aceea nu i a eșit bine.

354. *Intr'un cēs bun și cu noroc,* felicitare de început bun și sfârșit și mai bun. . . .

355 *Cēsul cel bun să dea D-deu.* felicitare de bun început și pentru tot-d'a-una.

356. *Ce-aduce cēsul n'aduce unu,* s'a întâmplat bine și pe neașteptate.

357. *Născut într'un cēs ca acela.* în cēs bun; în cēs de aur:

Norocire

Peste fire

Și-o mie de cēsuri bune!. heritisiere.

358. **Cēs** cu noroc, născut așa, că toate Ți merg bine
 359. Aștept'un **cēs** (cesurel, ceșcut) că Ți trăi un an, adică nu te grăbi...
 360. *Iși blastămă și cēsul, când . . .*, adică regretă când a întreprins așa ceva ce e de rău numai . . .
 361. *Pe cēs sau într'un cēs vin, vin pe cēs*, adică iute și degrabă, vin:
 362. *Un cēs două și înapoi*, adică degrab-degrabă.
 363. *Stă cu cēsurile*, adică foarte mult întârzie
 364. *Te-aștept cu cēsul'n mână*, adică să nu întârzie mult.
 365. *Stau cu cēsul'n mână*, adică privesc f. bine.
 366. *Trei zile trépădul*.
Si un cēs praznicul, adică prea multă trudă, pentru nimica totă
 367. *A dat cēsul cel rău peste el*, adică e rău bolnav fără speranță de vindecare.

(Va urma).

George A. Cosmovici.
 Tg. Nempu.

Metodica Sc. Naturale.

(Urmare)

Cred nemerit a începe metodică acestor științi prin a răspunde la două întrebări: 1° La ce vîrstă trebuie să începem a le învăța și 2° Ce trebuie să cuprindă din ele programa școlii primare?

Studiul Sc. Naturale se poate începe odată cu primele lucriri ale inteligenței.

Copilul îndată ce începe a vorbi, cere explicații asupra materiilor din sc. fizice. Primele lecțiuni de care el simte nevoie, se raportează la obiectele, ori care ar fi, ce-Ți cad în mână și îl încunjoară. Îndată ce el e capabil

de a primi o instrucțiune sistematică ore-care, e capabil de a primi primele rudimente ale științei.

Faptele comune ale biologiei întrebuințarea diferitelor părți ale corpului precum și numele lor, câte ce-va despre ființele ce ne înconjoară etc. iată cunoștinți ce pot fi predate cu succes celor mai mici copii. Ei arată de obicei pentru asemenea cunoștinți, o minunată aviditate; ei rețin cu o mare ușurință tot ce li se dă din acest gen de cunoștințe. Nu cred să existe vre-o jucărie care, ar produce copilului o bucurie asemenea aceleia ce ar simți-o fiind în posesiunea unei colecțiuni de animale vii sau plante.

Cunoștințele din acest ram, prevădute în programa școlii primare, poartă numele de: Științi fisisico-naturale. Ele mai înainte erau divizate în cunoștințe de *Istoria naturală* și cunoștinți de fisisica și se predau sub numele de cunoștinți de folos general, tratându-se pe baza cartii de cifire.

Istoria naturală, în timpurile vechi, se trata mai mult din punct de vedere material. Pe definițiuni și clasificări se punea pond mare. Lūben este cel întâiu metodic modern care a scris manuale potrivite pentru cunoștințele fisiografice.

Din fisisica se recomanda a se alege numai acele părți, care corespund priceperii elevului și sunt de mai mare importanță pentru viața practică. Asemenea din chimie și tehnologie.

Profitând de prețioasa însușire a spiritului copilului, *curiositatea*, îi vom forma puternice obiceiuri științifice. După ce ast-tel am deschis ochii copilului asupra mișcărilor zilnice ale naturii, și pe măsura ce încep a se desvolta facultățile sale de raționament, și el s'a familiarizat cu instrumentele cunoștințelor: citirea, scrierea și matematicile elementare, trebuie a-l familiarisa cu cunoștințele, ce într'un chip mai precis le numim *științi fisisice*.

Dar sc. **fisisice** sunt de două feluri; unele se raporta

la forme și la relațiile formelor între ele, și altele care studiază cauzele și efectele.

Știința naturii propriu zisă este prea vastă și prea complicată, pentru a fi serios tratată în școala primară.

Clasificațiile sistematice și terminologia savantă, precum și diversele definițiuni abstracte, nu sunt de răSORtul școlii primare.

În această alegere, ne pot fi de mult folos povețele lui Seneca: *nu pentru școală, ci pentru viața, și ceea ce am învățat să știm aplica.*

Istoria naturală și fizica unei școli primare, se reduce la explicarea obiectelor și fenomenelor cele mai ordinare. Un mic număr de fapte bine observate, constituie fondul pozitiv al acestui învățământ. Acestei tendinți practice trebuie a adăuga o tendința formală sau ideală care, descopere copilului pitorescul și estetica naturii, ce sunt în legătură cu simțul religios. «Ceaștinnea este o carte și numai cine pöte citi în ea, va înțelege gloria creatorului»¹⁾

Istoria naturală va face cunoscut copiilor diferitele animale, plante și minerale, arătând cum se dezvoltă ele și ce folos pot se aduce. Cu cât cunoștem mai exact produsele naturii, cu atât le putem exploata mai bine în folosul nostru și ne putem feri mai ușor de daune. Prin ea se dezvoltă interesul empiric, se ageresc sensurile și se întărește facultatea observăre.

Știința nefiind de cât simțul comun dresat și organizat, metodele ei nu vor diferi de acele ale simțului comun. Cele mai însemnate rezultate ale științei, nu prea vin din facultăți oculte, procedeele intelectuale, care ne-au dat aceste rezultate considerabile, nu se deosebesc de acele ce întrebuițăm în afacerile vieții, celei mai umile și mai neînsemnate.

Omul de știință nu face alt ce-va de cât să întrebuițeze cu o exactitudine scrupuloasă metodele de care

1). Dagnet, Pédagogie,

noi ne servim, de obicei, și în fie-care moment într-un mod neglijent sau aproape așa cum-va.

S'a dis că metodele sunt identice în toate științele. Când dicem d. e. că respirația se face cu ajutorul plămăilor, că digestiunea se efectuează în stomach, că ochiul e organul vederii, că maxilele unui vertebrat, nu se deschid nici odată lateral, ci totdeauna de sus în jos, pe când ale unui inelat nu se deschid nici odată de sus în jos, ci totdeauna lateral, în toate aceste cazuri enunțăm propozițiuni tot așa de exacte ca și ale geometriei.

Predând sc. naturale, vom pune spiritul în contact direct cu faptele, vom exercita inteligența în procedeele inducțiunii, în totă plenitudinea lor, sau cu alte cuvinte, vom obicinui spiritul, a trage conclusioni din faptele particulare cunoscute prin observația imediată a naturii. Explicând copilului fenomenele generale ale naturii, trebuie pe cât posibil, să dăm o realitate lecțiilor noastre, punând sub ochii copilului obiectele ce vom a-i face cunoscut.

Minimul de cunoștinți din științele naturale, ce trebuie să avem în școala primară, va fi predat în așa fel în cât să procure cunoștinți reale și să fie pentru spirit o disciplină practică: dar dacă e vorba să le predăm numai cu ajutorul cărții, mai bine să nu le predăm, căci învățămîntul unei științi n'are valoare ca disciplină a spiritului, dacă nu-i basat pe percepția directă a faptelor și pe exercițiul practic al facultăților de observațiune și de logică.

Învățătorul ca să predea bine sc. naturale, trebuie să le cunoască în chip practic, alimintrelea va fi nevoit a memora termenii neînțeleși și a-i reproduce copiilor care-i vor înțelege și mai puțin.

(Va urma)

T. C. Ionescu.

Diriginte. Școala din Tg. Păscani.

O ÎNTREBARE.

Sunt unele lecțiuni de Istorie (resbote mai ales) în care trebuie să descriem cu culori negre purtarea unui popor față de noi.

Se întâmplă însă, să avem în clasă elevi cari descind din acele popore

Cum trebuie să tratăm aceste subiecte fără ca să provocăm o dușmanie contra elevului strein punându-l ast-fel într-o poziție tristă față de colegii lui, și fără să-i jignim mândria lui națională la care are drept.

Aceiași chestiune la Religie: Cum trebuie să povestim scenele din viața lui Iisus în care sunt implicați evreii ?

NB. S'a lua hotărârea de a pune prin revista întrebări referitoare la chestiuni practice de școală.

Respunsurile primite se vor publica spre a lumina cu toți chestiunea. Rugăm pe toți dar, să bine voiască a și da părerea și în același timp să trimită și D-lor întrebările cari îi preocupă spre a le însera rind pe rind în revistă.

A. Gheorghiu

O PROPUNERE

Ceia ce am onorea să vă propun, e merit să vă dea o nouă muncă pe capul D-voastră deja atât de împovărat, dar o muncă plăcută, ușoră și merită să vă procure — D-voastră și altora — câte-va momente de mulțumire sufletescă, pe lângă că aduceți un real folos, celor, cari se ocupă de școală.

Sunteți în neîntrerupt contact cu copiii. Mereu îi proiectați, mereu îi învățați și nu de puține ori

ii și pedepsiți. De câte ori nu vi s-a întâmplat însă, ca exercitându-vă unul din enumeratele drepturi de mai sus, un răspuns, o întrebare, un gest, o situație a unui elev, vă face să aveți nevoie de tota prezenta de spirit ca să nu rideți tocmai în momentul când pote nu trebuie, — de naivitatea acelei întrebări ori acelui răspuns pe care v'o face să vi-l da copilul. Nici că te-ai fi gândit vre-odată să-i trăsnească prin cap așa lucru.

De multe ori el, — elevul — și nici chiar colegii lui nu pricep nota comică redată involuntar de copil, din cauza lipsei de cunoștințe ori de pregătiri, dar tu o pricepi și o guști de și nu în totă voia.

Altă dată, ți se întâmplă ca un elev să-ți pue o întrebare ori să-ți dea un răspuns așa de serios, de adânc, de iscusit și cu mult superior cunoștințelor lui, în cât te face să gândești: de unde o fi știind el asta, ori, cum i-o dat prin cap să te întrebe sau să-ți răspundă așa?

S'ar părea la prima vedere, că toate acestea sunt dacă nu de loc, dar cel puțin de o minimă importanță și fără nici un folos pentru dascăl ori pentru elevi. Nu e tocmai așa și mai mult înclin a crede că acestor întâmplări trebuie să le dăm o valoare cu atât mai mare cu cât vrem să fim mai măștri în îndeplinirea misiunii noastre; în adevăr, toate acestea nu sunt de cât tot atâtea experiențe psihologice, prin care un dascăl

cal priceput trebuie să-și mărească capitalul de cunoștințe asupra naturii copilărești și să-și modeleze activitatea sa în direcția acestor cunoștințe.

În aceste mici și neașteptate fărâme, cari es din cadrul a tot ce este comun, trebuie a căuta caracteristica, originalitatea copilului căci ele ne descopere ceia ce este propriu, personal, înăscut în copil.

Nu mai insist că, cunoscând și studiind acestea, vom câștiga cea ce știința nu ne pōte da: vom câștiga o aprofundata cunoșcere a materialului pe care îl lucrăm (copilul) și prin urmare vom fi în măsură de a seî ce trebuie să încurajăm și ce trebuie să stărpim în elevii noștri, căci aceste fragmente isolate ne arată sufletul copilului în lumina lui adevărată fără vre-o haină care sa împedec cercetările noastre.

De aceia am cređut totdeauna că cel mai bun lucru e să notăm aceste experiențe și sa le împărtășim și altora. Am cunoscut un dascăl, care avea acest obicei și-și nota di cu di tot ceia ce i se părea interesant ori hazliu din timpul cât era cu copii în clasă.

Era o adevărată distracție și învețatură să-i citești caetul: în câte-va cuvinte reda scena așa cum se petrecuse, fără multe vorbe ci numai atât cât trebuia ca să te faci să înțelegi fapitul. Și acuma cred că-mi veți fi ghicit ceia ce doriaș să ve propun: notați și D-vōstră aceste întâmplări și pentru ca să nu ve fie numai D-vōstre de folos. publicațiile. Sper că

«Propașirea» va primi cu multă plăcere aceste eulegeri, cari sunt menite să îmbogățescă suma observațiilor psihologice ce se fac asupra copilului.

Alex. Gheorghiu.

Institutor

ARTELE ÎN ȘCOLA

(Compayre)

Tot ce s'ar face în vederea educației copilului,— educație cuprinsă sub cele trei forme: fizică, intelectuală și morală— nu ar fi complet, dacă nu am avea în vedere și dezvoltarea sentimentelor superioare, ce țin de o potrivă de inteligență și de simțire, sentimente ce cuprind în acelaș timp concepțiile cele mai înalte ale rațiunii și emoțiunile cele mai nobile ale inimei.

Aceste sentimente ni le dă numai educația estetică; deci pentru ca o educație să fie completă, trebuie să cultivăm și aceste dispoziții naturale ale copilului pentru arte. Ele trebuiesc să fie cultivate pentru ele însă-le, pentru cuvântul că sunt inerente firii noastre, și mai ales pentru că ele au o înriurare fericită asupra educației morale.

În înțelesul cel mai larg cei s'ar putea da, educația estetică ar cuprinde în acelaș timp dragostea pentru orî ce frumos din natură orî din artă, gustul literar și sentimentul musical.

Cuprinde încă cunoșcerea artelor plastice— de asemenea și diferitele talente cultivate, mulțumită cărora ne putem îngădui plăcerea nu numai să gustăm frumosul operilor altuia, dar să-l și putem realiza în creațiuni proprii.

Astfel privită, educația estetică nu are pretenție de a avea poezi, critici și artiști— trebuie însă considerată ca un

element absolut trebuitor educației întregi, ce are de scop fericirea și perfecționarea relativă a omului. Și astfel privată, educația estetică are însemnătatea sa, pe care popoarele vechi au prețuit-o mult, și mult mai mult de cât noi.

Cei vechi— cu osebire Grecii— pentru a moralisa pe omenii se rezemau pe artă mai mult de cât pe religie. Pentru Atenieni, educația morală era înainte de toate, o educație estetică.

Platon stăruie să ne convingă în „Memoriile“ sale, că omul se înalță spre bine numai pe calea frumosului. „Frumos“ și „bun“ sunt sinonime pentru Greci. La dânsii *musica* (și prin ea Grecii înțelegeau *artă*) era o treaptă a virtuții, o pregătire pentru Viața morală.

Și într'adevăr, între artă și morală e o legătură foarte strinsă.

Iată ce dice unul din cei mai iluștri profesori de psihologie de pe catedra universitară din bătrâna Sorbonnă: „Artă trebuie cultivată la copil pentru că are o putere educatoare incomparabilă. Frumosul nu e în sine decât ordine și armonie. Această ordine și armonie trecând din spirit și imaginație în inimă, se traduce curind în afară prin grație și eleganță: o proporție potrivită se observă în mișcări și în acțiuni. Bunul gust ia ușor forma unui respect de sine însuși. Artă îmblândește moravurile private și publice— și un om obișnuit să trăească în atmosfera frumosului, n'ar putea concepe nici o dată ideea făptuirii unui rău.“

În adevăr *răul* e un lucru urit, și, cu cât un om își deschide mai mult sufletul către *frumos*, cu atât îl închide răului. Cu cât pășim mai mult în câmpul frumosului de care natura s'a îngrijit parcă anume pentru a înobilă viața și a-i da farmec, cu atât se simte mai mult înrăurirea lui moralizatoare. Priveliștele naturii domolesc patimile și ne înfășoră în nevinovăția și 'n farmecul lor. E cerul și pământul, sunt munții și câmpiile, sunt izvoarele și pădurile, ce ne înviorază și ne dau mulțumiri nesecabile.

Artele plastice dau corpului acea grație, acea mișcare și elegantă ce plac atât de mult ochiului. Musica — arta ce pune mai multă stăpânire asupra-ne, cât o ascultăm. — dă sufletului armonie și ordine.

Poesia ne înalță, ne încântă prin inspirațiile sale mai hotărâte, ne smulge admirația pentru operele ce le cântă — și ni le dă ea model entuziasmului ce provacă în noi.

Dar artele nu sînt numai un element de cultură morală. — ele sînt încă un izvor de adevărate mulțumiri sufletesci. Din ele izvorăsc emoțiunile cele mai dulci, mai vii și mai înalte. — și fericit e părinte-le ce și obișnuiesc copilul să caute și să găsească plăcere în izvoarele lor!

Rolul artei în educația intelectuală, dice Bain, e acela al ori cării plăceri care nu e dusă la exces: ea ne însuflețesc, ne odihnesc și ne îndemnă la muncă.

În adevăr, plăcerile artistice nu au nimic turburător sau dăunător. Ele calmază, liniștesc sufletul și-l pregătesc studiilor serioase.

Ele nu ating nici gingășia sentimentelor, nici judecata. Ele ocupă numai — într-un chip fericit — orele de răgaz ce despart cesurile de lucru. Și când le părăsim, suntem gata să ne reluăm munca fără greutate, fără șovăire. Acelora deci, cari ar nega influența moralizătoare a artei, car nu vor să pricîpă cât e de puternică în a ne curăți și a ne înobila sufletul, noi le-am răspunde: Sentimentele estetice sînt bune prin ele înși-le: sînt bune, pentru că prin ele putem înlocui alte sentimente de ordine inferioară — pur materială — unde scrupulile se perd și sufletul se înjosesc.

(Va urma)

Ol. Teodoru

SONET

*Duios privind, înaintând sfiosă
Ah ! parc'o vęd pășind încet spre mine
Copil gingaș din alte lumă senine
Aceiași de demult, în veci frumösă !*

*Căt o iubesc ! O scie ea prea bine
De-i spun, pornesce 'n ris copilărosă
Și'n risul ei e atât de drăgăstösă
Un înger drag din alte sferi divine !*

*Dar între noi e-atăta depărtare
Cum e într'o stea și un șir de alte astre.
Cum e într'un strop și nesfărșita mare !*

*M'ajunge aci din depărtări albastre
Lumina lor ca vie, mare,
Ah ! ochii ei, duröse, blände astre !*

Piatra N.

Dem. Demetrescu.

Impresii câmpeneseci

Piatra N. Măi. - 900

Clopotul sună de orele patru. Bland și mângăitor,
își înalță p'apândii copil ruga-le de sëră către Domnul.

În urină, veseli și sgomotoși, își strîng ghiosdanele
își iau „Buna sara”, și se împrăscie.

Diua de muncă isprăvită, îmi strig cănele iubit și
plec . . . - afară, la câmp, la aer.

Singură, pășesc pe întinsa câmpie din față-mi, și
pe margena ce termuesce Bistrița, mă opresc și privesc . . .
frumuseța și pitorescul din juru-mi.

Ca o genă roșie luminosă, dispăre sôrele pe după culmile muntilor, pe când razele lui auresc încă o dată undele apei, resfrângend în ele chipul lor de aur.

O lumină dulce, îngândurată ca șoptele sêrii, învêlue câmpia și delurile. E vremea când păsărelele pitulite prin frunzișurile pomilor, se gâtesc de culcure, e ora când amurgul se lasă peste văi și întunericul pe munți, când mantia nopții îmbrățișează țăriile

Și munții își pleacă capul pe albastrul cerului, și virfurile braților dorm pe Cozla, legănate de vîntul nopții.

Jos — întinsa și verdea câmpie a Borzogheanului, îngrădită de lantul munților, termuită de briul argintiu al Bistriței.

Sus, din valuri albastre și umede de aer, din undele eterice ale nemărginitului, pe după creștetul Petricicăi, apăre luna: „glob rubinos”, „vatră de jaratic”, se înalță tot mai sus pe albastra câmpie ceresceă; nepăsătoare, ocoleșee norii, plutesee pe ntinsul depărtării, și-si opresee pasul pe cōma munților, lăsând privirile de aur să lumineze codrul, apele și pustiul . . .

De pe înălțimea codrului de pe Cernegora, luceferul — candelă a nopții — pâlpe depărtărilor, pe când spre Cozla, pe după culmile ei, apar unul câte unul: luceferii Carului mare.

Mă opresc pe malul ridicat al șesului și privesc în vale.

Albă, șerpuită și umbrită de pomi, cotesce șoséua pe după deluri și se perde în depărtare.

Luminele se aprind la colibele și căsuțele plutașilor resfirate pe vale.

Cu pletele încrețite și chipul strălucitor de lamină, Bistrița, vestală silhuetă și selbatecă, își măcă apele-i clare ge sub pōlele Cernegurei. Și valurile-i spumose se tot due și vin, aci blânde, liniștite, cu zimbet voios și ademenitor, aci vajnice, mâniașe, spumegând de furie, văjiind în jurul unui bolovan saū al rînișurilor de stânci — Ca un briu de argint încinge pōlele muntelui, și-si tot lasă apele să

curgă la vale, pe când ea își trece din vreme îngânând doina codrului de pe Cernegura

Și codrul bătrîn își clatină copacii, și frîmătul lor se strecoară ușor printre plopî și arini, printre fagi și bradi, de se lasă spre isvor, îngânând la o laltă cu apele lui și cu glasul cător-va plutași întârziati în nopțe, doina nopților de vară, doina firei adormite.

Dormie firea! Dorm muniții și apele, dorme și lucéfărul și luna, și nu prind de veste la unbletul neliniștit al năvilor de nori ce vin mereu de la apus.

E stăpânitorul norilor ce falgeră de mînie și și biciuesce amarnic fugarii, să colinde grabnic țerile de ingerese albastru, să întunece măreția și splendorea lunei. S'a supêrat cerescul stăpânitor pe blonda și visătorea lună, că i a călcat țerimurile, și vedi-l ce furtună se pregăteșce să des'ănțus asupra naturei! Nori mari, negri și întunecoși hălăduese pe întinsa câmpie cerescă, s'apropie, se fac una, lăsându-se asupra bătrînului și falnicului Cehlău!

Te deșteptă blând și luminos lucéfăr; deșteptă-ți săpăna și punte luminosă urziți în cale-ve; cărări de argint așterneți în nopțe, întunericul să vi-l lumineze, ca pânza de aur pe care plutii, să nu se prefacă grabnic în mare furtunosă, să nu ve inghiță în valurile ei. Audi-mê, drag lucéfăr, furtuna se apropie, te scolă și porniți spre țerimurile vostre! — Tu dormi încă?

Abia graiu-mi s'a isprăvit rostul, și luna deșteptată din somnu i letargic, priveșce dureros la îngân_duratul lucéfăr, priveșce la mine ... Și privirile-i luminoșe mă învêlue, și mă cuprind .; și privirea-i stărîitoare mă deșteptă și pe mine, cat în juru-mi... întuneric, nopțe și pustiu . Și plôea și furtuna mă ajung... erau pe înălțimele Cehlăului o elipă înainte, și iată-le aprôpe! O, vor să-și rêsborne cam dat de știre dragi-mi-lor prielin!

Și uite, o pânză desă și umedă se cerne pe Cozla, îmbracă vêsduhul, mă ajunge.,.

E un șgomot uniform de plôe intrerupt dôr de pu-

ternice descărcături de trăsnet, e o pânză întunecată plumburie des brădată de săgeți roșii ca focul.

Și frigul și ploaia mă resbat. Zorese pașii și privesc încă o dată în juru-mi să-mi ved prietina., Departe, departe, pe-o insulă azurie încă, plutesc regina luminei, luptându-se cu geniul întunericului. .

O clipă, și-o stâncă arieșă de nor se prăbuseese asupra-i. Și acum, vîsduhu-i una, și o urieșă ce-și cerne pe mu te și în vale, în codru și pe ape, resbată-torea ploaia. .

O, dar prea s'a întrecut geniul norilor, prea a sbruciat liniștea fiirei.

Și vîntul, deșteptat acum de șgomotul ploaiei, uluit de isprăvile norilor, începe să buciune și să sune în codru și codrul se deșteptă, copacii se elatină și apele glăsuesc . . . și firea totă plînge și jeleşce, . . . vijelia încovoe bradul, vîntul șteră prin crengile lor, tunetele bubue îngrozitor Fulgere, urmate de trăsnete, întretae urletul furtunei. Luptă grozavă se înceinge: fur. una strigă, vîntul șueră, codrul se sbuciumă . . .

E noapte și întuneric. Negri, întunecoși și mohorți vin și se due norii pe ne-mărginita câmpie cerească.

Și pletele codrului se luptă cu vîntul și cu ploaia. Furtuna geme pe vîrfurile muntilor, vîntul vâje prin adăncurile codrului, apele glăsuesc de spaimă . . .

Și ploaia curge, curge șuvoe . . .

E stinsă lumina în casă, și-i tăziu . . . În pat ascult încă plînsul vîntului și al furtunei.

Și adorm . . . și somnul mi-l legănat în ritmul sabbatic și vijelios al ploaiei.

Oleco.

NECROLOG

La 1 Decembrie 1900 a încetat din viață fostul institutor și preot: *Economul David Nicol.*

Cu dînsul s'a stîns încă unul din cei cari au luptat o viață întregă pentru Biserică și Școlă. Apostol al Credinței și al Științei, ei și-a îndeplinit cu prisos greaua misiune ce i-a fost încredințată. Timp de 34 ani, până la 1888, a fost institutor și cei mai mulți din fiil Orașului Piatra, au luat de la dînsul hrana sufletescă fie în școlă, fie în biserică.

Înmormîntarea a avut loc Duminică 3 Decembrie și un numeros public, în mare parte elevi de ai lui, au căutat să conducă până la mormînt pe fostul lor dascăl.

S'au ținut discursuri: din partea Corpului didactic primar de către D-I institutor *Alex. Gheorghiu*, iar din partea Clerului de către S. S. *Economul Gh. Popovici*, protoiereul Județului Nîmț.

Comitetul revistei „Propășirea”, unescă regretabilele sale sincere cu ale aceloră cari au cunoscut pe acest zelos muncitor pe terenul Bisericii și al Școlii.

PROPĂȘIREA